

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljivo pošljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. A. M. Slomšek. — Pot do kruha. — Logika. — Četrta uč. konfer. — Dopisi. — Razne stvari. — Inserati.

Anton Martin Slomšek,
pedagog, domo- in rodoljub slovenski.

Spisal Franjo Jamšek.

(Dalje)

VI. Slomšek o domoljubju in rodoljubju.

1. „Vrli domoljubi so poštene očetje in matere, ki svoje otroke po krščansko odgojevajo in jim ljubezen do domovine globoko v srce vtiskajo. Domoljubi neprecenljivi so vrli učitelji in odgojitelji šolske mladine, kateri si prizadevajo nadepolne mladenče, bistre glavice in pa srca milega za vse dobro in pravo oživiti in ogreti za domovine slavo in blagost.

2. Ljubo doma, kdor ga ima, gravi navadni pregovor; kdor pa hoče svoj dom imeti, mora za svojo ljubo domovino skrbeti vse svoje žive dni, in še v svoji poslednji uri ne sme svoje domačije pozabiti, v kateri bodo počivale njegove kosti. Kdor svojo domovino ljubi, skrbi za zboljšanje zemlje, na kateri je tekla njegova zibel, skrbi za polepšanje hramov, v kojih njegovi domačini prebivajo, skrbi za lepoto cerkvej, v katerih se njegovi sosede k službi božji zberajo, požlahnujejo svoja srca; skrbi za pravo omiko svojih ljudi v šoli, v cerkvi in doma. Naj bi njegovi rojaki tudi po njegovi smrti srečno in veselo živeli, jim v korist vrli domoljub tudi svoje premoženje sporoči. Takih domoljubov prav veliko nam Bog daj; oni so slava in blagor svoje domovine.

3. Kdor svojo domovino v resnici ljubi, se ne sramuje svojega rodú, ne jezika maternega, ki domače kraje po domače oživlja in poveseljuje. Brez jezika in naroda bila bi še toliko rajska dežela žalostna puščava. Pravi, živi domoljub skrbi za slavo svojega rodú in jezika, kakor skrbi ženin za lepoto in čast svoje drage neveste, da je nikdar ne zasramuje, ob poštenje ne deva, in ne oskrunjeva temveč po vrednosti poštuje in obraja.

4. So, ki se svojega naroda sramujejo, kakor hitro jim perje zraste. Takih rojakov puhlo dejanje je matere zasramovanje, katera jih je rodila; njihova čast in pa prazna pena; le košata senca je njihova sreča. So pa tudi prenapeti domoljubi kakti polži v lupinah, ki druge narode črté in sosede pisano gledajo, ki dobro izhajajo. Tako dejanje ni kristjanjsko, temveč pesjansko.

Divjaki po Afriki in Ameriki druge rode oberajo in sovražnikov meso žró, dokler krščanskega imena ne poznajo. Kristjani vseh narodov smo si bratje in sestre, in Avstrijani, mnogovrstnih jezikov ljudje, si imamo biti ljubeznjivi domačini. *Nemec naj Slovencu, Madžar Rumenu prijazno roko poda, kajti vsaki le enega Boga in enega cesarja ima, tako bo v Avstrtji sreča.* Ne rekajmo samoljubno in presebično: mi smo Čehi, mi Horvatje, Kranjci smo mi; kaj pa Koroški in Štajarci vi! *Bratoljubno mislimo in ravnodušno recimo: mi smo Slovenci in pa Avstrijani, kakoršen je naš Radecki lil.*

5. Glejmo, da bomo stali vsak na svojem mestu: kot nepramakljivi *katoličani*, — kot zvesti *Avstrijani* — pa tudi *Slovani*. V svojem katoliškem boju dajte, da se zaupanje v našega cesarja *Franca Jožefa I.* ne izgubi.

6. *Kdor svojo očetnjavo ljubi, on ljubi tudi njeno ljudstvo, njeni jezik, njeno vlado in njene zavode.*“

VII. Slomšek o matrnem jeziku.

Ako se v načinu druge kritikovati spoznati da značaj človeka, potem je presojevalec rajnih rodoljubov in utemeljiteljev našega slovsta sam prvi rodoljub in najslavnejši utemeljitelj med njimi, kajti njegova jedrnata a vsikdar blagohotna ocena onih slavnih mož je jasno ogledalo, v katerem vidimo Slomškega vsega navdušenega in gorečega za povzdigo in blagor slovenskega naroda posebej ter Slovanstva sploh. Le poslušajmo ga „aposteljna Slovencev“:

„*Slava rajnim rodoljubom in utemeljiteljem našega slovstva!*“

Kdo nas Slovencev ne imenuje z veliko častjo in hvalo apostolskih bratov *Solunčanov sv. Cirila in Metoda, dve prvi zvezdi verozakona in našega slovstva.* Jezer let svetita vsem Slovanom, in bota svetila našim narodom, *dokler ne vgasne matere Slave lepo ime.* Sveta vera jima je bila luč, beseda slovenska prva pomoč izobraziti veliki slovenski narod. *Sveta vera in pa beseda materna ste tudi nam dobrega napredovanja nogi in roki.* Zavrzi vero, opusti besedo materno, in tvoje napredovanje bo hromo, kruljevo.

Trubar, Dalmatin, Bohovič so našo slovenščino obudili, Japel in Blaž Kumerdej bila sta mnogoučena in pa za slovenščino vsa goreča moža. *Baron Žiga Coiz: kakor pridna bučela je pobiral in po svojih znancih pobirati dal cvetje slovenskega slovstva* po planinah in dolinah, po svojih rudnikih in fužinah *gradivo za nov slovenski besednik.* *Vodnik in Kopitar sta bila Coizova učenca.* Setva in žetva je na slovenskem polju velika, vrlih delalcev pa še premalo. *Bila je doba Vodnika našega lepa spomlad, blagi Vodnik pa njeno solnce:*

5. Kraljestvo nama bilo ni
Bogastvo tega sveta;
Slovenščina zlata, časti
Slovencem ne obeta.
Zaupam pa da bodeva,
V nebesih večno združena.
Slovenca prav vesela
S Slovenci slavo pela.

Učeni Ravnikar je svojim rojakom jasno pokazal, da pristna (prava) slovenščina ni v ponemčenih mestih doma, ampak na kmetih, kder še Slovenci ovohali niso nemškega duha. Ravnikar in pa blagi Balant, obadva vrla Slovenca in škofa, sta v Ljubljani slovensko stolico utemeljila in oživila slovstvo naše. Hvala jima lepa! Koliko je častiti Franc Metelko za čisto slovenščino storil, nam kaže njegova mojstersko zložena pismenost. Bilo bi še mnogo omeniti vrlih Slovencev in tudi Primorcev, kakor rajnega Staniča Goričana, Vrtovca Vipavčana, Veriti Franca, nadepolnega Pokec Antona, slavnega pesnika Prešerna in še drugih mož lepo število; pa naj bo zadosti slovesa vrlim Kranjcem, da tudi od vrlih Slovencev častitega Gorotana vsaj ne koliko povemo.

Starega Gutsmana pozabiti ne smemo, on je naš Nestor v pismenosti. Jarnik Urban: bistre glave mož, pa tudi vrle postave, je blagi Zilčan slovensko cvetje saditi začel. Čitaj Jarnikovo „Zvezdje“, beri poslovenjenega „Fridolina“ in čudil se boš, kako visoko se je njegov duh povzdigal, kako gladko mu je že pred polovico stoletja slovenščina tekla Jarnikov. „Idiotikon slovenski“ nam je živo ogledalo velečastnega sklada naše slovenščine in nam s prstom kaže slovenske besede čedno kovati, pa tudi razumevno dokazati vsake besede koren in pomen. Ahacel Matija, draga igla Slovencev, dika učilišča Celovškega, pa tudi blagor cele koroške dežele.

In ti, vesela dežela Štajerska, nisi tudi ti vrlih Slovencev rodila, jih dojila narodu svojemu? Kdor domoljubov štajerskih ne pozna, naj ne reče, da je v rodovitih slovenskih gorica doma. — Vrh veselih goric, pri sv. Urbanu nad Ptujem, pokriva zelena gomila rajnega Volkmera, domačega pevca našega. Kar sta rajna Šmigovec in Ivan Primic v nemškem Gradu za slovenščino storila, ki sta slovensko stolico na učilišču Graškem ustanovila, zasluži našo veliko hvalo, in terja od nas rajnima domoljuboma za toliko večo priznavo, za kolikor večja je bila suša in lakota slovenščine v njunih dnevih. Poznate prijatelji iskrenega Slovenca, rodoljuba gorečega, Krempeljna Antona? — Njegov slovenski duh še neprenehoma mlajše rojake po vseh tistih krajih navdaja, po katerih je rajni Krempelj slovenščino rosil. Hvala mu lepa!

Hočem povedati naših rodoljubov lepo število, kojih blaga dela so skrita ostala našim očem? — vam naznaniti veliko množino vrlih Slovencev in Slovenk, ki so slovenščino ljubili in priporočali svojim rojakom? — Zaupam, da se svetijo njih častita imena v bukvah večne slave, ter jih bomo nekdanj veselo čitali, ako jih bomo zvesto posnemali v pravi krščanski ljubezni in rodoljubju, kakor svetle zvezde na jasnem nebu migljajo, tako nas vabijo — nas mično zovejo in mogočno vlečejo rajni naši rodoljubi, rekoč: „Vrli Slovenci! ne pozabite, da ste sini matere Slave; naj vam bo drago materno blago: sveta vera in pa beseda materna! Prava vera bodi vam luč, materni jezik bodi vam ključ do zveličanske narodne omike. Naj vam sveti, mladi rojaki, rodoljubnost iz naših grobov, kakor večerno solnce, ki se po hribih in dolinah ozira, katere je na svoji poti lepo osevalo in ogrevalo, ter jim davalo novo življenje. — Kakor nam, bo minila hitro vsa posvetna čast tudi vam; za večno slavo torej skrbite!“ — To je rajnih rodoljubov glas — tako na delo vabijo nas. — Prijatelji! Slovenci! Rajnih Slovencev posnema bodi naša slava — bodi naše presrčno veselje! In kakor sem rekel, tako bodi!“

(Dalje sledi.)

„Pot do kruha“

Praktična obravnava pesmi št. 37., II. Berilo. (3. in 4. šol. leto.)

1. Uvod.

Kje prebivajo ljudje? — V posamnih kmetijah, vaseh, trgih in mestih. Kako se imenujejo ljudje, ki prebivajo v posamnih kmetijah in vaseh? Kmetje. Kako oni, ki bivajo po trgih? — Tržani. — In kako ti, ki so v mestih doma? — Meščani. — S čim se pečajo kmetje? — S poljedelstvom, sadjarstvom, vinorejo, živinorejo. — Kaj so pa tržani in meščani? — Rokodelci, trgovci, uradniki, umetniki itd. — Česa potrebujejo razni rokodelci? — Mnogovrstna orodja. — Ali tudi kmetovalec potrebuje orodja? Katero orodje potrebuje kmet na njivi? — Voz, plug ali oralo, brano motiko, grablje, srp, lopato, vile itd. — Katero orodje rabi kmetovalec na travniku? Katero pa v vinogradu? Kaj rabi kmet v sadonosniku? — Klešče, škarje, žago, motiko itd. — Iz česa je kmetško orodje? — Iz lesa in železa. — Kdo dela kmetško orodje? — Kolar, kovač. — Kaj dela kmet pomladi? — Orje, seje, vlači, kopa, reže trto, snaži drevje, poravnava krtine, po vrtilih in travnikih. — Kaj dela kmet o poletnem času? — Kosi, suši, okaplje, žanje itd. — Kedaj kmetovalec največ trpi? — Po letu. — Kedaj mora vstajati in kedaj gre počivat? — On zgodaj vstaja in se poda pozno k počitku. — Po kakih prigovorih pa se mora priden kmet ravnati? — Rana ura, zlata ura. Kdor zgodaj vstaja mu kruha ostaja. — Kaj dela kmetovalec jeseni? — On spravlja mnogovrstne poljske pridelke domov, pobira sladko sadje, in nabira mehko grozdje, ter tiska iz njega dobro vinsko kapljico. — Kedaj je tedaj za marljivega kmetovaleca najveselejši čas? — Rodovitna jesen. — V katerem letnem času kmet bolj počiva? — Po zimi. — Katera dela pa ima kmet tudi po zimi? — On cepi drva, vozi gnoj, ter si pripravlja potrebnega orodja za prihodnjo vigo. Kako se takim kmetovalcem godi, ki so bili po letu marljivi? — Dobro, kajti oni imajo vsega dovolj. — Kaj pa trpijo oni v dolgi mrzli zimi, ki so bili manj pridni ali še celo zanikerni? — Glad, silo, pomanjkaje. — Kateri pregovor pa nam pravi to? — „Kakoršna setev, takoršna žetev“.

2. Učitelj pesem prečita.

3. Učenci berejo pesem 2—3krat.

4. Učenci berejo kitice posebej in učitelj pojasnjuje manj umljive besede in stavke, ter pomaga učencem sestaviti zapopadek vsake kitice n. pr.:

Beri prvo kitico R! Kaj se pravi „veš do kruha pot“? — Znaš, kako se pride do kruha, kako se zasluži kruh? — Kaj pomenijo besede, „kje poln dobi se sod“? — Ali ti je znano kako se dobi sadje in grozdje da se napolni sodi z moštom in vinom? — Kaj se pravi: „Plug in motika vesta zanj“? — S plugom in motiko se pridelata. — Kaj se pravi „ko vstaneš 'z sanj“? — Ko si se prebudil, ko si vstal.

Zapopadek prve kitice je:

Ako hoče imeti kmet potrebnega živeža in pijače, tako se mora marljivo kmetškega orodja posluževati in pridno delati.

Ponovi to C! D!

Čitaj drugo kitico Ž! Kaj se pravi „rano“? — Zgodaj. — Kaj pové beseda „ne zaspan“? — Po dnevu ne dremati ali celo spati. — Kaj se pravi „rabotaj“? — Delaj. — Kaj se pravi „dokler sije dan“? — Dokler je svetlo; dokler vidiš. — Kaj se pravi „v nogradu trsje“? — V gorici vinsko trto.

Misel druge kitice je:

Ako si hoče kmet kaj pripraviti, mora zgodaj vstajati, do poznega večera pridno delati in svoje posestvo prav skrbno obdelovati.

Ponovi K! M!

Beri tretjo kitico S! Zakaj se reče „pomlad ni hlad“? — V pomladi je še hladno, mrzlotno vreme. — Zakaj se reče „poletni znoj“? — V vročih poletnih dneh se vidi človeku na licu, čelu itd. znoj ali pot. — Kaj hoče povedati stavek „po vrsti hodi naj s teboj“? — Človek mora v pomladi in po letu pridno delati. — Kaj pomenijo besede „na levo, desno ne poglej“? — Pri delu ni časa, da bi se ozirali krog sebe. — Kaj se hoče reči z besedami: „ž njima stopaj zvest naprej“? — Opravljaj zvesto vsako delo, kakor ga letni čas nanese.

Misel te kitice je:

Ako hoče kmet kaj imeti, mora trud in težavo dela voljno trpeti, ter vsako delo o svojem času zvesto opraviti.

Ponovi J! F!

Čitaj zadnjo kitico Ž! Kaj se pravi „leto se jeseni“? — Jesen nastopi, jesen se začne. — Kaj se pravi: „hleb se ti zori“? — Žito za kruh dozori. Kaj se pravi „umre“? — Mine, zgine, preteče. — Kaj se pravi: „Tekoč no grad zajde v dom“? — Iz vinograda se nosi grozdje, iz katerega teče sladko vince.

Misel zadnje kitice je:

Kmet, ki je bil med letom marljiv, si jeseni napolni žitnice z lepim žitom in sode s sladkim vinom.

Ponovi Ž! Ponovi misel prve, druge, tretje, četrte kitici, H! V! K! B!

5 Nauk se razvije.

Kako se glasi naslov pesmi? Kako še bi se tudi lahko glasil? — Kako se kruh ali živež dobi. — Kako mora kmet delati, da si pridobi potrebnega živeža? — Marljivo, neutrudljivo. — Kedaj mora kmet največ trpeti? — V dolgih in vročih poletnih dneh. — Kedaj se pa kmetu sad njegovega truda pokaže? — V rodovitni jeseni. — Kedaj pa kmet sad svojega truda mirno uživa? — Po zimi in tudi na svoje stare dni. — Ali mislite, da mora le kmet pridno delati, da si pripravi vsega potrebnega? — Tudi drugi ljudje. Glejte! Rokodelci morajo od ranega jutra do poznega mraka sedeti v svojih delavnicah; trgovec morajo biti marljivi in varični, da zamorejo preživiti sebe in svoje; tudi uradniki imajo čestokrat velike skrbi, ki jim belijo lasi, kratko rečeno: Vsak človek, bodi si tega ali onega stanú, mora dolžnosti svojega stanú marljivo in zvesto spolnjevati, če hoče srečno živeti. Otrokom daje ta pesem ta-le nauk:

Otroci morajo marljivo dohajati v šolo, tamkaj se lepo učiti in zvesto poslušati nauke svojih učiteljev. V mladosti imajo otroci priložnost, nabrati si

lepih zakladov, katerih vrednost še-le v poznejih letih spoznati zamorejo. Tudi otroci si naj pomnijo prigovor, ki pravi: „Kdor je len pri setvi, malo žanje.“

Kaj si morate zapomniti iz te pesmi R! K!

6. Branje se ponavlja.

7. Pesem se memorira.

9. Naloge.

a) Napišite misel vsake kitice!

b) Naštevajte kmetška orodja, ter povejte od vsakega, čemu nam služi!

c) Povejte, kaj dela kmetovalec v posameznih letnih časih!

Josip Lasbahar.

Logika.

Spisal Dr. Josip Križan,

kr. gimnazijski profesor v Varaždinu.

(Dalje.)

§ 86. O besednej in stvarnej oznaki.

Razlaga, ki se izgovarja s sodom, po katerem se samo vsebina pojma razjasnjuje, zove se besedna oznaka.

Besedna oznaka ni po pravem oznaka, ker se po njej ne doseže razumnost stvari ali predmeta, ampak le razjasnjenje izraza teh stvari ali predmetov.

Svrha besednej oznaki je pomen besed tako razjasniti, da se njihova imena lahko medseбно razločujejo, da jih tako pri porabi ne premenjamo.

Od besedne oznake moramo razločevati razlago besedij (*definitio verbalis*).

Razlaga besedij razjasnjuje namreč pojme po razlagi njihovih besed in po izvajanju teh besed iz prvobitnih besed. Ako n. pr. rečemo, da je logika misloslovje, kosmologija nauk o svetu itd. tedaj smo besede razlagali. Po takej razlagi pripravlja se definicija pojma, toda nam še neznane stvari.

Oznaka pa, ki vsebino pojma tako razklada, da o stvarnej veljavnosti pojmov prepriča, zove se stvarna ali realna oznaka. Po svojem bitju je vsaka prava oznaka stvarna, ker ona omenja bitne znake predmeta ali stvari, po katerih baš predmet ali stvar razlaga in predočuje.

Veljavnost pojma pa spoznavamo, ako oznaka omenja znake, s katerimi stvarnost pojma spoznavamo, in ti izvirajo ali iz izkušnje ali iz umovanja, zato moremo tudi take pojme po stvarnej oznaki označiti, ki nima stvarnega pomena, kakor n. pr. „logaritem“. Navadno je bitna oznaka ob enem tudi stvarna, akoprem so tudi besedne oznake stvarne, če namreč razlagajo pojem predmeta ali stvari tako, da nas o veljavnosti prepričajo. Ako moremo veljavnost pojma iz njegovih nebitnih znakov spoznati, tedaj je tudi nebitna oznaka stvarna.

§ 87. Pravila in pogreški oznake.

Veljavna in istinita oznaka mora:

1. Svojemu predmetu primerjena (*definitio sit adaequata*) biti, to je, ona mora vsebino pojma popolnoma razjasniti in njegovo istinitost poročevati. To pa doseže, ako našteva samo bitne znake, in ako je definitivum istovreden z definiens, to je, ako imata isti obseg. Zbog tega mora se sod, ki oznako izrazuje, zmeniti in obrniti. N. pr. Četvernik je istostran pravokotnik. Istostran pravokotnik je četvernik. Proti temu se pregreši, ako je oznaka preširoka (*definito latior*) ali preozka (*definitio angustior*). Oznaka je preširoka, ako našteva pojme ali znake previsokega roda, da tako zadobi definiens preveliki, vsebina pa premali obseg. Ta oznaka omenja tedaj premalo bitnih znakov. N. pr. Četvernik je pravokoten četverokot. — Tukaj manjka znak istostran in oznaka je preširoka, zato ne moremo reči pravokoten četverokot je četvernik. Romb je kosokoten paralelogram. Tukaj manjka znak enakostran.

Preozka je oznaka, ako našteva pojme ali znake prenizke vrsti, da tako definiens zadobi premali obseg in preveliko vsebino. Ta oznaka omenja preveč bitnih znakov. N. pr. Četverokot je četverostrana istostrana podoba. Tukaj je znak „istostran“ preveč in oznaka tedaj preozka; zato ne moremo reči: podobe, ki niso istostrane in četverostrane, niso pravokoti. Človek je čutno umno bitje z belo kožo. Tukaj je znak „z belo kožo“ preveč.

2. Oznaka ne sme se povrniti v oznaki (*ne fiat in orbem vel circulus in definiendo*), to je, ona ne sme razlagajočega pojma niti posrednje, niti neposrednje, niti očito, niti skrivno ponavljati. Platon razlaga n. pr. krepost tako: Krepost je zmožnost, dobro po pravičnosti si prisvojiti; ker je pravičnost sama krepost, zato jo ta oznaka v sebi se povračajoča.

Ako oznaka ponavlja razlagajočemu pojmu soznačno (*sinonim*) ali isto besedo, tedaj se pojem sam po sebi razlaga in ta pogrešek imenuje se tautologija (*idem per idem*). N. pr. Smešno je ono, kar vzročuje smeh. Toplina je to, kar topi. Tautologija pa ne nastane, ako se razlaga pojem vrsti in ako se rod označajoči pojem definituma ponavlja v definiens-u. N. pr. Paromlin je mlin katerega giblje moč pare.

Vsebe vračajoča se oznaka postane ὁστερον πρότερον, ako se pojem razlaga s pojmom, katerega veljavnost je od razlagajočega pojma samega tako odvisna, da bi se on prav za prav mogel sam razložiti s pojmom, ki ga razlaga. N. pr. Vse ono, kar je bivstven del soda je pojem. Znano je, da se sod s pojmom razlaga in da tedaj pojma s sodom ne moremo označiti.

3. Oznaka ne sme biti preobilna (*ne sit abundans*), to je, ona ne sme naštevati znakov, ki bi segali čez vsebino razlagajočega pojma, ker ti znaki ne razjasnjujejo vsebino razlagajočemu pojmu. Oznaka tedaj ne sme naštevati znakov, ki so uže v bitnih znakih zadržani in se iz njih lahko izvedejo. N. pr. Žival je neumno organično bitje brez naobraženja in razuma. Človek je čutno umno in ustrojno bitje, ki je obdarjeno z govorilom.

4. Oznaka ne sme biti nekavna (*ne sit negans*), ker po nekavi ne spoznamo kakov pojem je, ampak kakov ni. N. pr. Ptica ni sesalec. Toplina ni elektrika. — Pa nekavne pojme moremo tudi po nekavi označiti. N. pr. Zima (ne toplina), tema (ne syitloba), mar (ne mar) itd. Ako imamo na dalje dva nasprotna si pojma, tedaj moremo enega trdivno, drugega pa nekavno označiti.

5. Oznaka ne sme biti razločilna (*ne fiat disjuncta*), to je, ona ne sme naštevati delov ali vrstij razlagajočega pojma, ker tedaj bi bila razdelitev ter bi razjasnjevala obseg, ne pa vsebino pojma. N. pr. Četverokoti so podobe nekaj pravokotne, nekaj ostrokotne, nekaj istostrane, nekaj raznostrane. Vendar tiste pojme, ki zadržujejo prvobitno uže v sebi nasprotnost, moramo tudi z razločilno oznako označiti. N. pr. sod je oblika o združenju in razdruženju dveh pojmov. Drobec je broj, ki zadržuje eden ali več delov edinice.

6. Oznaka mora biti razločna, točna in kratka, zato ne sme se posluževati niti dvoumnih besedij, niti metafor, niti fraz, niti drugih figur. V obče mora se vsega ogibati, kar bi jasnost in razločnost motiti moglo.

§ 88. Nepopolna razlaga.

Često je potrebno, da vsebino pojma razjasnimo, akoprem še niso znani jasnejši pojmi, s katerimi bi ga mogli označiti, baš zato moramo se posluževati tudi nepopolne razlage, ki pojme na skušnji osnivajočih se znanosti posebej za oznako pripravlja. Nepopolne razlage so te-le:

1. Razločba (*distinctio*), po katerej se pojem razlikuje samo od sorodnih mu pojmov, s katerimi bi se lahko zamenil, ker omenja samo one znake pojma, radi katerih se od sorodnih pojmov lahko razpozna. N. pr. Kohesija je privlačnost med istovrstnimi najmanjšimi tvarnimi delci, adhesija privlačnost med raznovrstnimi tvarnimi delci (Lindner).

2. Razmestitev (*locatio, expositio*) določuje pojmu mesto v rodu ali v vrsti pojmov. N. pr. Trikot je geometrična podoba. Basen je vrst epičnega pesništva. Jelen je divja žival. Konj je vrst enokopitnikov.

3. Opisovanje (*descriptio*) slika predmet tako določeno nabranjem bitnih in nebitnih vnanjih in notranjih znakov, da zadobimo popoln in jasen ozir o njem in ga tako lahko od vseh drugih razločimo. Radi tega rabi se opisovanje posebej v prirodopisu. N. pr. Opis domačih živalij. Opis strupenih rastlin. Opis Akilovega štita po Homerju Opis Rolandovega meča v Ariostovej epičnej pesni: „Orlando furioso“.

4. Pojasnjevanje (*explicatio, illustratio*) razjasnjuje pojem po primerih radi določenega namena. N. pr. Igra je oddih naše duši, ž njo ostri se naš razum, naša pamet pa se jači, in od pogubnih rečij brani nas igra. Drbal.

5. Z karakteristiko naštevamo značajne znake predmeta. N. pr. Karakteristična lastnost razsipnika je razsipnost, ta veleumnost pa je iznajdba novega časa.

6. S prisodobno razjasnjujemo nejasne in nerazločne pojme z jasnimi in razločnimi in abstraktne s konkretnimi.

II. Oddelek.

Nauk o razdelitvi.

§ 89. O razdelitvi v obče.

Znanstveno spoznanje ne zadovoljuje se samo z razjasnjevanjem vsebine pojma, ampak zahteva, da s pojmom določimo svoje mesto v obsegu celosti, da razjasnimo, v kakoj medsebnj razmeri so v isto celost spadajoči pojmi in da določimo ali znani nam pojmi v istem predmetu stvarjajo popolnoma znanstveno spoznanje o njem ali ne. Vse to dosežemo pa po razdelitvi.

Razdelitev (*divisio*, διαιρέσις) namreč razjasnjuje obseg pojma z nabranjem posameznih delov, ki jih on obsega. Ona tedaj zadani pojem razdeli v v svoje dele in preiskuje v kake dele se more zadani pojem razdeliti. Zadani pojem zove se razdelivna celost, deli pa, v katere se razdeli, razdelivni udje. Ti razdelivni udje so medseбно v razmeri priredbe, z razdelivno celostjo pa v razmeri podredbe, in so vrsti razdelivne celosti, ki je njihov rod.

Razdelitev izrazuje se z razločilnim ali delitvenim t. j. s sodom, v katerem je subjekt razdelivna celost ali rod, predikat pa razdelivni udje ali vrsti. Po tem takem moremo reči, da je logična razdelitev razločilen ali delitven sod, v katerem predikat našteva vrsti, ki jih subjekt obsega.

Pri vsakej razdelitvi moramo paziti: 1. Na razdelivni pojem ali na razdelivno celost (*totum divisum*); 2. Na razdelivne ude (*membra divisionis*); 3. Na razdelivni razlog (*principium fundamentum divisionis*) to je znak pojma, ali ono gledišče, radi katerega mora se razdelivna celost razdeliti, ali radi katerega se iščejo vrsti pojmu roda. N. pr. Pojem „raven trikot“, je razdelivni pojem; ostrokoten, pravokoten, in topokoten pa so razdelivni udje, in kakovost notranjih kotov je razdelivni razlog. Katere razdelivne ude ima pojem „zgodovina“, ako je razdelivni razlog „doba.“?

Ker je naloga razdelitve, da našteva posameznosti, ki jih obsega kak pojem s svojim obsegom, zato osebnih (*individualnih*) pojmov ne moremo razdeliti, oni namreč ne obsegajo nikake posameznosti: Tako n. pr. ne moremo razdeliti pojmov: Bog, Kant, Vodnik, Vraz itd. Pojmi dalje, katerim razjasnimo obseg z njihovim lastnim obsegom n. pr.: glas, boja itd. razdeljeni so neposrednje in, se tedaj ne morejo razdeliti.

§ 90. Vrsti razdelitve gledé delivnih udov.

Z ozirom na to, ali ima razdelitev dva, tri ali več razdelivnih udov, delimo razdelitev na dvoudne (*dichotomia*), triudno (*trichotomia*), četveroudno (*tetrachotomia*) in na mnogoudno (*polytomia*). Tako je n. pr. razdelitev dvoudna, ako razdelimo drobec na pravi in nepravi, sod na trdivni in nekavni, fiziko na pokusno in matematično. Udje dvoudne razdelitve so ali medseбно protivni ali protislovní pojmi. Dvoudne razdelitve s protislovnimi udi zovejo se čisto logične, katere so sicer vselej popolne, ali za znanost niso znamenite. N. pr. Slovani so Hrvatje in Nehrvatje. Nekavni ud Nehrvatje tukaj ne reče kaj so Nehrvatje. Najbolje so tedaj tiste razdelitve, katerih udje so vsi trdivni in med seboj protivni. Troudna je n. pr. razdelitev samostavnikov po

spolu, ali trikotov po lastnosti notranjih kotov, ali teles na trda, zrakasta telesa in kapljevine itd.

Razdelitev ledcev (v pravilni, kvadratični, rombični, romboedrični, monokliniški in trikliniški) ali ljudi po kožnej barvi (na bele, črne, žolte, rdeče in olivne) je mnogoudna razdelitev. Vsaka mnogoudna razdelitev razloči se lahko v dvoudne. (Dalje sledi.)

Četrta štaj. dež. učiteljska konferenca,

(Dalje.)

V stvarnem, čez eno uro trajajočem govoru kazal je poročevalec, kako pičlo je število takih kmetovalcev, ki razpolaga čez potrebno znanje in spretnost v svojem stanú, kar se zlasti kaže v njih nedostatnem obdelovanju zemlje, v nedostatnem poljedelskem orodju in v tem, kako se gnoj — ta duša kmetijstva — pripravlja in uporablja in kako se ravna s sadnim drevjem.

Z ozirom na to povdarja potrebo, da se kmetijsko znanje v občeh kolikor toliko razširjuje in kmetska mladež za svoj stan strokovnjaško izgojeva, kakor je tó pri rokodelcih. „Kaj pa je“ — pravi — „naravnejši, kakor da mislimo na ljudsko šolo, v kateri se mladež sploh izobrazuje in po Komenski-ju v vsem podočuje, v kateri si kmetski sinovi edino znanje pridobivajo?“

Da, ljudska šola je kraj, kjer se duh otroški polni s potrebnimi kmetijskimi vednostmi, kjer se vcepljava v mlada srca čut za red, za varčnost, pridnost in vztrajnost in se tako izreja zarod, kateri bode v nasprotju z večino naših sedanjih kmetovalcev imel čut in razumnost za vsa važna vprašanja časa in tudi za novotarije, ki se vršijo na kmetijskem polju.“

Da si kmetijstvo v ljudski šoli nima mesta kot samostalen predmet, je vendar vsakega učitelja dolžnost, da seznaní učence s koristnimi kmetijskimi vednostmi in vzbuja v njih zanimanje za ta predmet. Priliko v to ponuja skorej vsak predmet narodne šole; že nazorni nauk nudi v ta dobra sredstva, zlasti, ako učitelj svojo nalogo ne smatra dovršeno, če dovede svoje učence do tega, da mu izgovarjajo nekatere stavke, ampak da stvari, koje se jim predočijo tudi v svojih posameznih delih natančno ogledajo. Vsaj je v občeh znana stara napaka, da naš kmet sicer ogledava, pa ne opazuje, ker se ni vabil od mladih dni stvari natančno opazovati.

Tudi računstvo se lahko — že od nižjih oddelkov naprej — uporablja v posredovanje kmetijskih znanostij; isto tako so naravoslovje (v svojih oddelih: zrak, toplota in mokrota) ter oblikoslovje in risanje v to kaj pripravní predmeti.

Največ priložnosti za poučevanje v kmetijstvu se učitelju vendar po berilih ponuja. V njih se popisujejo najvažnejši reprezentanti naravopisja in ne lahka naloga učitelja obstoji v tem, da naveže na te popise nekatere za kmetovalca važne nauke, n. pr. pri govedí o plemenih, ki se nahajajo na Štajerskem in o njih vrednosti; pri žitu o zemlji, kakoršna ugaja posameznim vrstem (kako se zemlja obdeljuje in zboljšuje); pri vinski trti in sadonosnem drevju: o racionalnem vinarstvu in sadjarstvu v občeh in o tem, kako se drevesa in vinske trte vzrejajo in kako je ž njimi ravnati, da nam donašajo obilo dobička.

V večjih krajih naj se otroci tudi poučé, kako se sočivje prideluje itd itd.

Včasih naj učitelj obiše tudi z učenci posestva takih kmetovalcev, kateri radi prijaznosti do šole in svojega razumnega kmetovanja slové. Zlasti je to neobhodno potrebno tedaj, če šola ne poseda svojega šolskega vrta, da se učenci seznanijo z različnimi rastlinami. Pa če šola tudi ima svoj vrt, naj se taki izleti z učenci ne opusté, in to že zagradelj ne, ker imajo učenci mnogokrat priložnost, da primerjajo vspehe šolskega vrta s pridelki malomarnih in nevednih kmetovalcev.

V povspeshevanje kmetijskega spoznanja služi kaj dobro tudi branje dobrih spisov kmetijskega zapopadka. Želeti je toraj, da se šolske knjižnice primerno ubogatijo tudi s takimi bukvami. — „Najboljše sredstvo v pospeševanje kmetijskega spoznanja pa je in ostane vselej šolski vrt. On je ljudskih sol odprta knjiga, razširjena šolska soba, posredovalec mej domačo hišo, in po pravici pravi nek znani šolski vrtnar: „Nicht das Kraut und nicht der Baum allein ist es, dessen Blätter, dessen Frucht wir den Kindern in Schulgarten bieten, sondern Liebe zur Natur, Liebe zur Arbeit. Liebe zur Heimat und zur Schule, die uns trägt, und ausser diesen Gaben spriesst im Schulgarten auch noch manches Blümchen, das in dem Herzen, im Gemüthe der Kinderwelt reiche Frucht bringen wird.“

Sedaj si poročevalec šolski vrt natančneje ogleda in tirja, da obsega najmanje 700 m² ter ima te le oddele: 1. drevesnico; 2. en oddel za sočivje; 3. en kmetijski oddel in 4. en kmetijsko-botanični del.

Z ozirom na krajevne razmere še tudi, če mogoče uljnak, gozdno drevesnico itd.

Kar se tiče najpoprej drevesnice, tako ima ta izpolnovati trojni nalog: 1. izrežati čedna pritlična, srednja in visoka drevesa; 2. ponuditi učencem priložnost, da se privadijo imenitnejih načinov požlahtajevanja in vsega dela, kojega je treba pri izreži dreves. 3. Da se delajo v njej razni poskusi.

Drevesnica se razdeli v 8 gred. Od teh 2—3 navadno počivajo in se porabljaajo v razne kmetijske poskuse. — Dela v drevesnici zlasti lahkeja, kakor okapanja zemlje, pobiranje mrčesa, trebljenje plevela itd. opravljajo pod nadzorstvom učitelja učenci in le težejša dela izročé se odrasčnim osobam.

Kakor je drevesnica važna za dečke, tako imenitne so za deklice grede za sočivje, kojih se naj priredi 30—40 in še več, na katerih se deklice višjih oddelkov vadijo vsega dela, kojega pridelovanje sočivja zahteva. Zlasti je skrbeti, da se zanimajo za vrtnarstvo, in da se jim veepi veselje do dela, do snage, reda itd.

Kar se tiče oddela za kmetijske poskuse, povdarja poročevalec, da so za tó namenjene prazne grede drevesnice, katere imajo dvojno nalogo. 1. na njih se prideljujejo najimenitnejša žita da jih učenci spoznavajo. 2. Izpeljujejo se tukaj pripristi na elementarne kmetijske nauke opirajoči se poskusi n. pr. 1. da nekatere rastline le v določeni zemlji dobro popospevajo, v drugi pa ne; 2. predoči se lahko vrednost obdelovanja zemlje. 3. Se lahko pokaže, kako važna je gnojica za kmetijstvo itd.

Četrti in slednji oddel v šolskem vrtu je kmetijsko-botanični, kateri ima v prvi vrsti nalog, podati učitelju potrebno gradivo za poduk v naravopisu. — V večem šolskem vrtu bi vtegnilo kazati, vse rastline razvrstiti v te le skupine: 1. redko sočivje; 2. kuhinjska zelišča; 3. gomoljaste in korenaste rastline; 4. tehnične rastline, 5. rastline za krmo; 6. strupene in zdravilne rastline.

V vsakem večem vrtu ima biti poseben prostor, kjer se pripravlja kompost. Gnoj ima baš v kmetijstvu tako važno vlogo, da se bode pač vsaki šolski vrtnar resno potrudil, biti gledé priprave in uporabe gnoja svojim sosedom dober izgled. Šolski vrt je sploh lahko imenitno učilo tudi za odrasčene. Izvrši pa se ta druga njegova naloga lahko na dva načina: 1. s tem, da pozove vrtnar — učitelj kmete v vrt, ter jim pokaže tó ali uno in se pogovarja ž njimi o kulturi te ali druge rastline; 2. s tem, da se razdele dobra semena in rastline med prebivalce. Zlasti slednje je po mnenju poročevalčevem velike važnosti, kar on z različnimi primeri iz lastne skušnje dokazati poskuša.

Prešedši na stroške, katere povzroči osnova in vzdrževanje šolskega vrta, meni guverniki, da se lahko dobo podpore od kmetijskega društva, od okrajnih zastopov in drugih; nekaj pa se sčasoma vtegne tudi rešiti iz prodanih pridelkov šolskega vrta. Sicer pa se troški z ozirom na ogromno korist šolskih vrtov za šolsko mladež in za prebivalstvo naj preveč ne povdarjajo. Ako je šolski vrt dobro urejen, tedaj se sproži po njem marsikaj v poboljšanje kmetijstva, kar vtegne biti za otroke všolanih občin v neprecenljivo dobroto.

„Vkljub temu, pa — pravi poročevalec — še ima šolski vrt celó mej učiteljstvom mnogo nasprotnikov in to je tudi vzrok, da je na Štirnškem še razmerno tako malo šolskih vrtov. Kako pa bi se krajni šolski sveti tudi za idejo šolskih vrtov zamogli ogreti, če jim celó en del učiteljstva nasprotuje? — Ker pa se ne da misliti, da je na Štajerskem le en učitelj, ki bi ne poznal imenitnosti šolskih vrtov za povzdigo kmetijstva, tako se mora tudi vzrok za nasprotovanje iskati v čem drugem, in usojam si to le opomniti: Štajersko učiteljstvo je že mnogokrat pokazalo, da se briga za velika vprašanja časa in da se ne brani celo osebnih žrtev, če to zahteva blagor ljudstva in domovine. Naj toraj tudi v tem slučaju ostane zvesto svojemu blagonosnemu mišljenju in naj z združenimi moči pospešuje materialno kulturo dežele. S tem ne bodo izpolnilo le svoje domoljubne dolžnosti, ampak vsak posamezen učitelj bode si v srečo svojih soobčanov in po domačih ledinah postavil spominek, častneji ko marsikateri iz mramora izsekani z zlatim napisom.“

Kaj imenitna naprava, da se razširjajo kmetijske vednosti, so kmetijski napredovalni tečaji, kateri zatorej naj povsod obstojé, kjer so zató postavni pogoji. Kajti ravno po teh tečajih je dana učitelju priložnost, opozarjati na napake, ki se vtegnejo v srenji v kmetijskem obziru javiti, ter delati na tó, da se take napake odpravijo; vdrugič pa mu je tudi možno podajati vednosti v večji meri, kakor v ljudski šoli.

Poročevalec sicer ne taji, da učitelj nima lahke naloge, tak tečaj osnovati in ga vspešno voditi, dokler pouk ni obligaten in je deležnikom na prosto dano, od pouka izostajati ali pa priti, kakor se jim baš poljubi. — Vendar pa trdi, da je vspeh v tej zadevi odvisen večidel od učiteljeve splošne in pedagogično-didaktične izobraženosti, od njegovega takta pri občevanju s soobčani in sploh od stališča, katerega on zavzema nasproti prostemu narodu.

Kot slednje zelo imenitno sredstvo v razširjanje kmetijskih vednosti še navaja kmetijske razstave, katerih zlasti učitelji — šolski vrtnarji naj ne opuščajo se vdeleževati in jih tudi od svojih pridelkov v šolskem vrtu v občini sami prirejati kar se konec mesca septembra ali v začetku oktobra lahko ali v šoli ali v kateri drugi primerni sobani vspešno izvrševa in prebivalci v tej ali uni zadevi podučé.

„In tako mislim“ — pravi poročeval. svoj govor končaje, — „da sem v obeh potezah razmotril, kako se po šoli spoznanje na kmetijskem polju najvspešneje širi; in v interesu naše domovine želim, naj bi moje

besede našla rodovitna tla, in naj bi težnje, kmetijstvo na višjo stopinjo povzdigniti obče postalo. Tedaj bode pomanjkanje in beda iz kmetičeve kočje izginila ter se v nji udomačilo veselje k delu in blagostanje, in želja človekoljubnega francoskega vladarja Henrika IV., vsak kmet naj ima vsaj v nedeljo svoje piše v loncu, vendar enkrat vresničila. Plačilo za tako plemenito teženje tudi gotovo ne bode izostalo, kajti za sluga, da se je otel pogina stan, ki je že skoraj vničen in se zopet prelevil v najkrepkejši steber države, ne bode povzdignila samo spoštovanja do učiteljstva, ampak to delovanje bode novi dokaz, da učitelji svojo domovino čez vse ljubijo in so vselaj pripravljeni, nje blagor kolikor možno pospeševati, kratko, da so domoljubi v besede pravem smislu.“

Po prav živahnjej debati, katere so se vdeležili gg. Pröll, Sketh, Trunk, Praprotnik, Forster, Sturm, Kniplič in Mejovšek sprejeli so se ti le predlogi:

1. Da se doseže edinstveno postopanje pri izbiranju učnega gradiva z ozirom na kmetijsko spoznanje, naj se izvoli poseben komité, da sestavi na podlagi ukazanega učnega načrta podrobni učni načrt.

2. Naj se teži po tem, da se v dovoljno izobraževanje učiteljev v kmetijskem obziru a) kmetijski napredovalni tečajji za učitelje tudi v prihodnje prirejajo in b) pri vsakej ljudski šoli mala kmetijska knjižnica za učitelje ustanovi.

3. Naj se naredi določba, po kateri se ali krajni šolski sveti morajo, privoliti v osnovo in vzdrževanje šolskih vrtov potrebni denar, ali pa, po kateri se javijo vsi šolski vrti državnim ali deželnim kulturnim postajam, koje se vzdržujejo iz občnega fonda, ki se naj osnuje. (Nasv. g. Pröll.)

4. Učitelj naj stopi v dotiko s kmetijskimi strokovnjaki, se vdeleži sadjarskih društev in pospešuje njihove težnje. (Nasv. g. Sketh.)

5. Vis. c. kr. dež. šolski svet naj se naprosi, da na primernem mestu v to dela, da se izdajo v obeh dež. jeziki popularne knjige kmetijske vsebine, ker so dela, ki se sedaj v kmetijskih knjižnicah nahajajo, večinoma preučeno pisane in niso za šolsko mladino, zatorej tudi ne osigurijo zaželjenega vspeha pri kmetijskem pouku v napredovalnih tečajjih. (Nasv. g. Mejovšek.)

Predsednik še omeni, da se hoče zato potegovati, da se tudi gojenke ženskega učiteljišča prihodnje seznanijo s kulturo cvetlic in sočivja.

S tem se prvi glavni zbor ob $\frac{3}{4}$ na eno konča. (Dalje sledi.)

—

Dopisi.

Iz Primorskega na Lukovo. Učiteljsko društvo za sežanski šolski okraj zborovalo je v Komnu dne 7. oktobra ob 9. uri predpoludne z naslednjim dnevnim redom: 1. Pouk iz računstva v II. razredu: Obravnava števila 12. 2. Kritika o pouku. 3. Predavanje: „Brez naslova“. 4. Podrobni načrt o kmetijstvu o nadaljevalnem tečaju. 5. Predlogi. Ta dnevni red donesli so skoraj vsi slov. listi, le „Popotnik“ ne; čeprav mu je bil doposlan o pravem času; ne vem pa kdo je temu kriv, da ni prišel v Vaš cenjeni list, gospod urednik, — morda koš.*)

*) Tako vabilo nam ni došlo.

Koj ob 9. uri zbrala se je precejšnja množica od daleč in od blizo — kdor vé, da v društvu se človek omika in olika, ta je z radostnim srcem došel. A tudi ni zastoj prišel, kajti prepričan sem, da si je vsak izmej navzočih pridobil duševne koristi. Najpreje smo se osvedočili, da tudi mej gospodičnami učiteljicami napreduje znanost in vednost, kretanje in didaktično izobraževanje; čeprav niso učiteljice študirale srednjih šol, vendar ne delajo sramote učiteljskemu stanu. Gospodična učiteljica Er. Jugerl iz Komna, je vsestransko po dobri pedagogično didaktičnej poti in najkrajše dospela do postavljenega si smotra, ter je pokazala, da razume stvar; žela je zato tudi vsestransko pahvalo.

Gospod Iv. Bano pokazal nam je v sliki: „Brez naslova“ pravične, istinite, vsestransko prevdarjene razmere učiteljev do oblastnij, do ljudstva, do č. duhovščine in do svojih kolegov. Bičal je z rezkim sarkazmom in ostro ironijo napake in hibe učiteljev samih mej sabo, ki se po političnih časopisih v posmeh sebi in drugim kolegom vzpostavljajo; če vidijo oni, katerim je Bog odločil večo mero pameti in razuma, napake ali hibe učiteljev, svojih kolegov, zakaj je obešajo na velik zvon političkih listov, zakaj ne objavljajo svojih mislij in idej raje v svojih, naše interese zastopajočih listih. Mari bi tako ne dosegli vse jedno svojega cilja. Oni učitelj kolega, čeprav učenjak — ne bi izgubil ničesa, niti bi se ponižal ter v pedagogičnem listu javno kritikoval, bodi si delovanje tega ali onega društva, te ali one naprave.

Predaleč sem zašel. Gospod J. Bano, ki je svojo nalogo v splošno zadovoljnost rešil, ki je tudi obljubil svoj referat odstopiti v natisek „Popotnik-u“*) bode tako dober, da se bode sè svojim zdravim humorjem večkrat pokazal pri našem društvu, kajti njegovo pero je popravljajoče, ne kako družih razdevajoče.

Gospod predsednik Anton Benigar, nadučitelj Tomajski, oddavši predsedništvo cenjenemu gospodu Fran Tomšič-u, podal nam je jako lepo in temeljito sestavljen podroben načrt o kmetijskem pouku v nadaljnjem tečaju. Prepričan sem, da bode s tem mnogim učiteljem, sosebno onim, ki se pečajo s poukom o kmetijstvu, vstreženo, bodem ga ob svojem času tudi „Popotniku“ v ponatis odposlal.***) Ker pa je bila ura uže precej nad poludne se pomeknila, in ker bi podrobna kritika vzela preveliko časa, je g. Kante, učitelj v Sežani, uvaževaje prevelike koristi tacega podrobnega načrta o kmetijskem pouku stavil naslednji predlog:

„Na podlagi referata: „Podroben načrt o kmetijskem pouku v nadaljevalnem tečaju“, s katerim nam je naš veleštovani gospod predsednik dobro došel in jako veliko uslugo naredil, predlagam: naj slavni zbor blagovoli iz svoje srede izvoliti petorico blizu stanujočih s kmetijstvom se bavečih učiteljev, kateri bi ta referat temeljito in vsestransko preštudirali, kaj je pomankljivega nadomestili in z dobrim popolnili, neumestno in nepotrebno izpustili ter istodobno razne vire iz naših slovenskih kmetijskih kakor tudi nemških pisateljev naveli. Dalje naj si ta petorica prizadeva, da stalni odbor sprejme to točko v spored prihodnje konference, da zadobi tudi obseg kmetijskega pouka potrditev pri veleštavnem c. kr. deželnem šolskem svetu.“

Ta predlog se soglasno sprejme in na predlog g. Ant. Kosovela, učitelja v Dutovljah, voljeni so v ta odsek: Benigar, Fakin, Kante, Korišič in Ravbar.

Pri raznih predlogih oglasi se gospod pevovodja ter prosi svoje kolege, da bi se sedaj, ko je žalosten čas jesenski in za njim zimski došel,

*) Zelo nas bode veselilo.

***) Tako je prav.

vadili in urili v petju. Vsi pevci so povabljeni I. četrtek meseca novem. k njemu v Dutovlje. — Na svidenje v Dutovljah pri gospodu pevovodju — gl—.

Iz Primorja, dne 2. novembra. „Lepa lastnost je kolegijalnost — prava čednost sodružna ljubezen“ čitali smo v št. 19. cenjenega nam „Popotnika“. O istinitosti in veljavi ovega stavka, uverjen sem, da nikdo ne dvomi, zlasti pa ne, kdor pozna sedajni naš položaj in stvaritelja temu krasnemu reku. — Oziraje se na slučajne razmere in naj-novejše žalostne pojave, vidim, da bi ne bilo odveč, ako te zlate besede bolj osrčujemo.

V članku „Posámne misli o vzgoji, pouku in učiteljstvu“ čitamo nadalje v istej številki „Popotnika“: „Da, prava kolegijalnost! Pa č lepa beseda in še lepši nje pomen. Žal, da se v dejanstvu le malokje v resnici kaže, pač pa na videz“.

Da je govoril pisatelj v teh vrsticah živo resnico, ne treba preiskovati na dolgo in široko: natančnejši pogled v današnje razmere pokaže nam je takoj dovolj jasno. Ne dosti, da se čestokrat spodkopava in ruši med narodom učiteljskemu stanu tako potrebna veljava in zaupanje po kojoj slučajnej breztaktosti in neljubih medsobnih razmericah, nahajajo se dandanes že celo stanovski tovariši, ki se čutijo poklicane, da bijejo z dozdevnimi nedostatnostmi, kojih pa, če bi bile tudi še tolikega pomena, ni učiteljstvo nikakor samo zakrivilo, ob veliki zvon v političnem časopisju. — Takov primer imamo v nekojih nedavnih številkah političnega časopisa „Edinost“, ki izhaja v Trstu. Raznim našim listom dobro znani tovariš maha tukaj po svojih stanovskih sodrugih, da je groza! Novodobni učitelji v Primorju z njihovim pomanjkljivim jezikoznanjem — se ve da „nemškimi“ — so mu pravi tra v peti. Te je treba po vsakem načinu javno in slovesno pred vsim svetom pomandrat kot pritlikovce, nedostojne nadaljnemu životarenju — Kmalo na to se oglasi zagovornik v „Slov. Narodu“ poštenim namenom, da zavrne vztrajnega nasprotnika. Pravim „vztrajnega“, ker opazujemo, da vporabi vsako mogočo priliko v napadanje nepovoljnih mu sotrudnikov. Saj ga je moral zavrniti tudi že „Popotnik“ v 3. številki letošnjega letnika, — ko je v dopisu „S Primorskega“ (odstavek: „Senčnate strani med primorskim učiteljstvom“) šibal novodobne učitelje — ljudskošolnike ravno tako radi neprimernega jezikoznanja ter obžaloval, da imajo baš taki učitelji mnogokrat veliko protekcijo, vsled katere časih dobivajo najboljše službe — s pravicoljubno opombo: „Če je temu res tako, vtegnejo pa ti tovariši imeti vendar le kakšne zasluge“. — Omenjenemu zagovorniku v „Narodu“ sledila je takoj zopet replika s prvotno tendencijo v „Edinosti“ — in tako še ne vemo, smo li že pri koncu „kolegijalnimi (!) prepriromi“, ali ima še kdo kaj v zalogi?!

Res žalostno, da smo zagazili tako daleč!

Vprašam, kaj pa je posledica vsem tem nepotrebnim preprirom? Prav. kratek odgovor: Sramota — velika sramota in škoda celemu učiteljskemu stanu in šolstvu. — Tega pa, menim, ni pomislil g. dopisnik, sicer gotovo ne bi bil tako brezobzirno in lahkomiseln mahal okrog sebe. Lahko mu je vendar znano, je-li res in koliko je učiteljstvu koristil ali škodoval sè svojim „premišljenim“ spisom, ako si je dobro ogledal v „Edinosti“ dopis iz Kobarida, ki obdeluje g. And. Gaberščeka in njegove sodruge — kobaridske domačine. Pozabiti namreč ne smemo da ima vsakdo — tudi najboljši človek — nasprotnike, ki komaj pričakujejo ugodne prilike, da se mu občutljivo osvetijo.

Nameraval sem pričetkom vso zadevo obširneje razpravljati, ker gradiva ne bi primanjkovalo, a odvrnile so me od te namere stvarne

razprave v drugih listih, osobito pa dopis „Iz Primorja“ v 21. števil. „Učit. tovariša“ kojemu mora vsak nepristranski opazovalec povsem pri-
trjevati. Kakor ta dopisnik, tako misli vsaj ogromna večina primorskih
učiteljev — tudi „neljudskošolnikov“.

Dragi tovariši, pustimo vendar že enkrat poti, ki so v nečast
našemu stanu. Bodimo previdnejši ter ne blatimo sami sebe. S takim
postopanjem, kakoršno se je pojavilo v novejšem času, si gotovo ne pri-
dobimo priznanja in potrebnega zaupanja. marveč sramoto in zasmeh.
— Marsikojemu mlajšemu sotrudniku, ki se je poprijel morda z vso lju-
bezniho in navdušenjem vzvišenega poklica, otrpne vsled sličnih neosno-
vanih napadov veselje do vztrajnega truda, ker lahko misli: „Kaj mi
pomaga vse moje prizadevanje, ako me pa že vsakdo svojevoljno suva
ter sumniči vsako priznanje in vspeh zlobnim naslovom „protekcije“. —
Bodimo tedaj bolj složni, strpljivi in pravicoljubni, ne vdani razporom,
marveč poklicu svojemu in spoznali bodemo kmalo resnico, da je kolegi-
jalnost res lepa lastnost in sodružna ljubezen prava čednost! Tudi v
raznih drugih ozirih bodemo na poti prave sloge gotovo več dosegli,
kakor pa, če mahamo brezmiselno okolo sebe. — Ako pa se ne zado-
voljujemo s kojim sistemom sploh s kojo napravo, poslužujmo se razven
šolskih listov rajše onih sredstev, koje priporoča dopisnik v „Učit. tova-
rišu“ rekoč: „Ako se je videlo tema gospodoma (dopisniku in uredniku
„Eдинosti“) in onim „odobrujočim in prav zmožnim učiteljem“,
da preti našemu šolstvu kaka nevarnost iz sedanje izobrazbe učiteljev,
naj bi se bili ustno ali pismeno obrnoli na cesarskega namestnika ali
g. deželnega šolsk. nadzornika, razložili mu svoje premisleke ter ga
poprosili, naj po svojej moči ukrene, da se temu opomore. Ali pa naj bi
naprosili kacega naših državnih poslancev, da se podá v tej zadevi k
naučnemu ministru, ali pa ga v državnem zboru javno interpeluje.

Tako bi ravnali možjé!“

Zdravko.

Od Marije Snežne. Dne 3. novembra t. l. obhajali smo tukaj redko
svečanost. Dobili smo namreč novo šolo, katera je vse hvale vredno delo
in na katero smemo ponosni biti. Zakaj pa tudi ne? Saj tudi ovcam ki
so napahane v tesen hlev, ni samo prostor pretesen, temveč treba jim je
tudi več pastirjev. Že v zvečer poprej oznanjalo je pokaenje možnarjev in
spuščanje raketov prihodnje jutro. Svečanosti, začeni se ob devetih
zjutraj vdeležila se ni samo obilica šolske mladine, marveč navzoči
bili so tudi gg. učitelji iz bližnjega trga in tukajšni srenčani. Izpred
stare šole šli smo, spremljani od godbe, najprej v cerkev in po slovesni
sv. maši podali smo se k novemu šolskemu poslopju, od katerega so pla-
polale bandere. Po blagoslovljenju strani č. g. župnika sledili so govori
g. nadučitelja, kakor tudi č. g. župnika in kaplana (vsi v slov. jeziku.)
razmotrivajoč v obče važnost ljudske šole, posebej pa tukajšne in se ob
enem zahvalivši vsem dobrotnikom nove šole. Burni „živijo“-klici strani
šolarjev potrdili so slavne govore. Zapela se je zdaj še cesarska pesem.
— V spomin te svečanosti bili so v prvej vrsti otroci dobro pogosteni
in so se v najboljšej židanej volji razišli. Tako je prav! Tudi nam drugim,
katere je doletela čast, povabljenim biti, zakar naj gre vsem dobrotnikom
najiskreneja zahvala, bila je le prerano ura ločitve. Razne napitnice,
„živijo“-klici in godba končali so današnjo slovesnost. Spomin na to naj
pa ostane v srcu vsakega neizbrisljiv!

K—k.

Iz Ljubljane. (Odbor „Slovenskega učiteljskega društva“) imel je svojo drugo sejo dne 4. novembra popoldne ob 2. uri. Mej dru-
gimi važnimi točkami se je sklenilo, g. učitelju za ponudbo primerno
odpisati. — Dalje se je sklenilo po slovenskih časopisih objaviti, da je

društvo prevzelo v področje svojega delovanja izdajo šolske knjižnice za mladino. Zato se bode društvo obrnilo pisмено do slovenskih pisateljev. V objavi pa hoče društvo poudarjati, da bode ono vredna in primerna dela po svoji moči nagradilo, ter sploh slovenske pisatelje v ta nameu po možnosti in vrednosti podpiralo. Zato primernih del pričakuje društvo vsaj do Velike noči. — Društvo je tudi brzojavno čestitalo g. Štefanu Baškori o priliki njegovega odlikovanja v Prago dne 26. oktobra. — Dalje se je sklenilo, da se imajo zopet oživeti zabavni zimski večeri, kakor je imelo društvo lansko leto jednake zabavne zimske večere, ktere ima oskrbeti za to izvoljeni zabavni komité — Tudi društvenikom se ima pisati gledé zaostale letnine, ter jim naznaniti, da se o svojem času prijavi „Imenik“ vseh društvenikov. Prihodnja seja bode zopet meseca decembra. „Sl. N.“

Iz Dunaja. 18. dne oktobra je profesor Vatroslav Jagić pričel predavati na tukajšnjem vseučilišču. V svojem nastopnem govoru, ki ga je imel pred mnogobrojnim slovenskim poslušalstvom, zahvalil je najprvo vlado na častnem imenovanju svojem, spominjaje se zahvalno svojega slavnega predhodnika in učitelja, našega rojaka viteza Miklošiča, čegar učencec je bil Jagić pred tridesetimi leti. Zanj je torej velika čast, da je postal naslednik tako učenemu slavistu, kakor je Miklošič, kateri je oče in osnovatelj primerjajoče slovnice slovanskih jezikov, naš Bopp in Grimm ob jednom. Ves evropski istok, Slovani in Grki, Mažarji in Turki, celó Cigani morajo ime Miklošičevo s poštovanjem imenovati, kader govoré o znanstvenem pojašnjevanju svojega jezikovnega zaklada. Nato je predaval Jagić o staroslovenski slovnici in se je izrazil o slovanskem seminarju tako le: Ako se mi posreči, dejal jo govornik, ustanoviti slovanski seminar, kakoršni so že za druge jezike, nadejam se, da se bode slovanščina gojila v toliki meri in obsegu, kakor zahteva veliki poklic dunajskega vseučilišča. Vsi ostali jeziki imajo seminarje, le slovanski ne, ker mislijo merodavni možje, da bi se v slovanskem seminarju morda širile panslavistične tendencije. Zato je rekel profesor Jagić, te presodke moramo najprvo odpraviti, kajti ti presodki izvirajo iz narodnih nasprotij, in zato je treba delovati in uveriti nasprotnike, da se mora vsako narodno in versko uverjenje spoštovati. Ako torej to dosežem, dejal je Jagić, potem sem dosegel svoj namen. Po tem govoru ploskali so in upili živio vsi navzoči dijaki.

— 342 —

Novice in razne stvari.

[Presvetli cesar] podaril je občini Lopašici za popravilo šolskega poslopja 100 gld.

[Iz praševalna komisija] za ljudske in mestne šole v Kopru je tako sestavljena: ravnatelj Ivan vitez Revelante, vodja c. kr. učiteljišča in član deželnega šolskega sveta; njegov namestnik Alojzij Spinčić, c. kr. okrajni šolski nadzornik in profesor; udje komisiji: Josip Belušić, Fran Franković, Josip Kristan, Ivan Bennati, Rajmund Čuček, vsi glavni učitelji; Benedikt Poniž, Anton Orbanich, Anton Marinković, učitelji na vadnici; Matej Kristofić, učitelj v kaznilnici. Komisija bo izpraševala v slovenskem, hrvatskem in italijanskem jeziku ter je imenovana na tri leta.

[Kosti Vuka Vrčeviča), slavnega srbskega pisatelja, prenesla je pokojnikova rodbina dne 11. (23.) oktobra iz Dobrovnika v Kotor, kjer živi večji del rodbine Vrčevičeve in kjer je želel biti pokopan slavni pokojnik.

[Slovensko učit. društvo] v Ljubljani se je v 21. dne preteč. m. konstituiralo. Predsednik mu je g. A. Praprotnik, podpredsednik profesor g. Predika, blagajnik vadm. učit. g. Iv. Tomšič, zapisnikar naduč. g. Fr. Govekar in knjižničar okr. š. nadzornik g. A. Žumer. Odbornika sta še gg.: nadučitelj Ivan Borštnik in c. kr. učit. Srečko Stegnar. — Iste dne se je ustanovil tudi odbor „Narodne šole“. Predsednikom je voljen g. Sr. Stegnar, podpredsednikom g. A. Žumer, blagajnikom in tajnikom g. Fr. Govekar. V odboru so še gg.: A. Praprotnik, Fr. Praprotnik, Funtek, Močnik, Podkrajšek in Tomšič. G. Funtek zлага in bode na svetlo dati pesmice za otroke po otročjih zabaviščih.

[Rusko slovnico] v nemškem jeziku izdal je B. Manasevič na Dunaju (Hartlebens Verlag). Slovnica ima 13 pol in stoji 1 gld. 10 kr.

[Naučno ministerstvo] dovolilo je 1200 gld. za nove stroje v strokovni puškarski šoli v Borovljah.

[Vseučilišče v Gradcu] praznovalo bode prihodnji mesec svojo 300letnico. Akademski senat je sklenil, da ne bode niti avstrijskih niti inozemskih vseučilišč vabil na slavnost, katera bode omejena na slavnosten zbor v Štefanijni dvorani. Pri tej priliki bodo se delile svetinje v spomin 300 letnice.

[„Popotnika“] prvi trije letniki se še dobé v Celju pri založniku g. M. Žolgar po znižani ceni in sicer letnik 1880 za 2 gld. 10 kr., 1881 za 1 gld. 60 kr. in 1882 za 1 gld. 50 kr. Kdor želi vse letnike imeti, naj si jih naroči, ker imajo dosti lepega in zanimivega gradiva.

N A T E Č A J I.

Št. 291.

Učiteljsko mesto.

Na novo ustanovljeni trirazredni ljudski šoli v Šmartnem pri Slovensgradcu se mesto učitelja (oz. učiteljice) z dohodki po IV. plačilni vrsti in prostim stanovanjem umešča. —

Prosilci in prosilke naj vložijo svoje redno obložene prošnje vsaj do 1. grudnia t. l. pri kr. šolskem svetu v Šmartnem.

Okr. šolski svet Slovensgradec, dne 13. oktobra 1886.

Predsednik:

Finetti s. r.

Št. 602.

Podučiteljska služba.

Na četirirazredni ljudski šoli v Hrastniku se umešča mesto nadučitelja z dohodki po III. plačilni vrsti in prostim stanovanjem.

Prosilci za to mesto naj svoje redno obložene prošnje z dokazom, da so vsposobljeni subsidiarčno poučevati tudi katoliški veronauk, vložijo potom predpostavljenejega okr. šolskega sveta do 30. novembra 1886 pri krajnem šolskem svetu v Hrastniku.

Okr. šolski svet Laški trg, dne 27. oktobra 1886.

Predsednik

Netolizka s. r.

Št. 772.

Podučiteljska služba.

Na trirazredni ljudski šoli v Teharjih se mesto podučitelja z dohodki po IV. plač. vrsti definitivni ali začasno umešča.

Redno obložene prošnje naj se potom predpostavljenejega okr. šolsk. sveta vložijo do 10. decembra 1886 pri krajnem šolskem svetu v Teharjih, pošta Storč.

Okr. šol. svet Celje, dne 20. oktobra 1886.

Predsednik:

Netolizka s. r.